

Dr Anna Trela

ORCID: 0000-0002-2014-5579

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

e-mail: atrela@amu.edu.pl

Nieskazitelnosc charakteru a rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu sędziego – zarys problematyki

Impeccable character and the guarantee of proper performance of the judicial profession – an outline of the issues

Streszczenie

Celem opracowania jest ustalenie treści pojęć „nieskazitelny charakter” oraz „rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu” sędziego. Oba te pojęcia są istotne przy ocenie przydatności kandydata na urząd sędziego, pomimo że ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych nie wymienia rękojmi jako wymogu stawianego kandydatom. Szczególną uwagę poświęcono zasadom etycznym oraz badaniom lekarskim, które powinny pomóc ocenić postawę kandydata na sędziego w przyszłości. W ostatniej części odniesiono się także do zaangażowania politycznego sędziów w kontekście nieskazitelnosci i niezależności.

Słowa kluczowe: nieskazitelny charakter, rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu, etyka, badania psychologiczne, odwaga sędziowska

JEL: K20

Abstract

The purpose of the study was to determine the content of the concepts of "impeccable character" and "guarantee of proper performance of the profession" of a judge. Both of these concepts are important from the point of view of assessing the suitability of a candidate for the office of judge, despite the fact that the Law on the Common Court System does not mention the guarantee as a requirement for candidates. Particular attention was paid to ethical principles and medical examinations, which should help to assess the attitude of a candidate for judge in the future. The final section also refers to the political involvement of judges in the context of integrity and independence.

Keywords: impeccable character, vouchsafeness of the proper exercise of the profession, ethics, psychological examination, judicial courage

Wprowadzenie

Rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu jest pojęciem powszechnym i akceptowalnym na gruncie publicznego prawa gospodarczego¹. Sformułowanie to należy do kategorii pojęć niedookreślonych, przez które w literaturze rozumie się takie pojęcie, „którego treść i zakres są niepewne, które nie ustala bezpośrednio i wyczerpująco wszystkich elementów hipotezy i dyspozycji w przeciwieństwie do pojęcia dookreślonego, którego hipoteza i dyspozycja w sposób zupełny i pewny ustalają wszystkie elementy sytuacji faktycznej” (Wojciechowski, 2012, s. 464). Luz decyzyjny organu administracji w takim przypadku jest ograniczony zakre-

sem normy prawnej, nakładającej na organ konieczność dokonania w drodze wykładni wiążącej oceny pojęcia niedookreślonego (por. Stober, 2013, s. 326).

Ustalając znaczenie pojęcia rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu, należy zacząć od wykładni językowej, w myśl której, rękojmia rozumiana jest jako „poręczenie, zagwarantowanie czegoś, zapewnienie o czymś, przyrzeczenie czegoś, a także jako odpowiedzialność majątkowa sprzedawcy lub wykonawcy za wady rzeczy stanowiącej przedmiot transakcji”².

Ustawodawca na przestrzeni lat używał pojęcia rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu w odniesieniu do zawodów prawniczych w różnym kontekście. W przepisach stano-

wił albo o „nieskazitelnosci charakteru i zachowaniu niebudzącym zastrzeżeń co do możliwości prawidłowego wykonywania zawodu”³³ albo wprost o „rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu”³⁴ albo o „rękojmi należytego wykonywania zawodu”³⁵. Wymogu tego obecnie nie muszą spełniać sędziowie, prokuratorzy oraz komornicy, choć kiedyś był to wymóg ustawy obok nieskazitelnosci charakteru. Dzisiaj sędziego (także aplikanta) ma wyróżniać m.in. nieskazitelny charakter, co nie jest równoznaczne z daniem rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu sędziego. Desygnaty tych pojęć niesłusznie często uważane są za tożsame (tak np. Laskowski, 2019, s. 110 i n.). Celem opracowania jest ustalenie, jak należy rozumieć rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu sędziego i czym różni się ona od nieskazitelnosci charakteru, oraz czy ocena kwalifikacji kandydata na sędziego dokonywana m.in. na podstawie ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁶ oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.07.2019 r. w sprawie oceny kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie⁷ uwzględnia w sposób obiektywny i racjonalny przydatność do zawodu i daje gwarancję, że sprawowanie urzędu będzie trwałe i niezmiennie w obszarze niezawisłości i niezależności, obejmując także ugruntowaną postawę moralną (standard deontologiczny). Wiele kontrowersji budzi obecnie udział sędziów w życiu publicznym, co sprawia, że podejmowane przez nich działania podlegają rozmaitej ocenie i komentarzom. Z uwagi na ograniczone ramy opracowania autorka odnosi swe rozważania do trzech kwestii związanych z oceną przydatności do zawodu, tj. badań psychologicznych, znajomości zasad etycznych i uwzględniania poglądów politycznych przez kandydatów na urząd sędziego.

Ewolucja rozwiązań prawnych dotyczących rękojmi prawidłowego wykonywania przez sędziów

Cechą charakterystyczną zawodów prawniczych jest nieskazitelność charakteru osób wykonujących te zawody. Cecha ta była i jest powszechnie akceptowana. Inaczej natomiast kształtował się w ustawodawstwie wymóg dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu sędziego. Wymogu dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu nie wymaga się obecnie od sędziów (od prokuratorów) ani na etapie kandydowania na urząd, ani sprawowania funkcji związanych z przeprowadzaniem egzaminów w trakcie aplikacji, jak i egzaminu końcowego, choć w przypadku i tych zawodów pojawił się okres, w którym od sędziów (i prokuratorów) wymagano dawania rękojmi.

Warto podkreślić, że przed II wojną światową pojawiły się rozwiązania, w których od sędziów (i prokuratorów) wymagano dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu. Przed 1939 r. nie istniała odrębna ustawa o prokuraturze. Przepisy dotyczące zasad działania i funkcjonowania tego organu zawierało rozporządzenie Rezydenta Rzeczypospolitej Prawo o ustroju sądów powszechnych z 6.02.1928 r.⁸, co

świadczyło o ścisłym związku ówczesnej prokuratury z wymiarem sprawiedliwości. Kandydatom na prokuratorów stawiano identyczne wymogi jak kandydatom na sędziów. Dopiero przepisami ustawy z 16.04.1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁹ określono, że kandydat na prokuratora powinien dawać rękojmię należytego wykonywania obowiązków prokuratora PRL. Rękojmię utrzymano także w ustawie z 20.06.1985 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹⁰. Obowiązująca ustawa nie zawiera już takiego wymogu stawianego kandydatom na prokuratora¹¹.

Rozporządzenie z 6.02.1928 r. wymagało od kandydatów na stanowisko sędziego posiadania obywatelstwa polskiego i korzystania w pełni z praw cywilnych i obywatelskich; nieskazitelnego charakteru; ukończenia 25 lat, władania językiem polskim w piśmie i mowie; ukończenia uniwersyteckich studiów „prawniczych z przepisaniem w Polsce egzaminami”; odbycia aplikacji oraz złożenia egzaminu sędziowskiego. Z obowiązku tego zwolnieni byli profesorowie i docenci nauk prawnych na polskich uniwersytetach prawnych, adwokaci i stali urzędnicy referendarscy Prokuraturii Generalnej RP oraz oficerowie korpusu sądowego, którzy są lub byli sędziami albo prokuratorami lub podprokuratorami wojskowymi.

Po II wojnie światowej dekretem z 14.03.1945 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych wprowadzono art. 121, w myśl którego „Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi sądu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego. Nie wolno mu brać udziału w takich wystąpieniach, które mogłyby osłabiać zaufanie do jego bezstronności albo wierności względem ustroju lub władz demokratycznego Państwa Polskiego”. Dekretem z 22.01.1946 r. o wyjątkowym dopuszczeniu do obejmowania stanowisk sędziowskich, prokuratorskich i notarialnych oraz do wpisywania na listę adwokatów¹² Prezydium KRN dopuściło możliwość mianowania na stanowiska asesorów sądowych i sędziów osób, które dawały polityczną rękojmię wykonywania obowiązków na tych stanowiskach (Grat, 2008, s. 97–107).

O konieczności dawania rękojmi należytego wykonywania obowiązków sędziego w Polsce Ludowej przesądzono dopiero w 1950 r. zmianą ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych z 6.02.1928 r.¹³ W takiej wersji wymóg ten obowiązywał do uchwalenia ustawy z 20.12.1989 r. o zmianie ustaw – Prawo o ustroju sądów powszechnych, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, o Trybunale Konstytucyjnym, o ustroju sądów wojskowych i Prawo o notariacie¹⁴.

W ocenie K. Niewińskiego upolitycznienie sądownictwa poprzez istnienie systemu weryfikacji politycznej sędziów poprzez stosowanie środka w postaci rękojmi budziło kontrowersje wówczas i obecnie. Rękojmia miała zastosowanie nie tylko na początku kariery sędziowskiej, ale również w jej trakcie. Władza ludowa, zakładając zmienność charakteru osoby ludzkiej, zdawała sobie sprawę, że „wierność Polsce Ludowej” nie będzie stała, czego wyrazem było uruchomienie tego przepisu podczas stanu wojennego (Niewiński, 2016, s. 204). Kwestia braku rękojmi w trakcie sprawowania

urzędu sędziego jako przesłanka odwołania sędziego powróciła w 1981 r. Sędziowie z „Solidarności” domagali się usunięcia tego przepisu, gdyż stosowany był w sposób bardzo arbitralny¹⁵.

Mając na uwadze fakt, że w przypadku zawodu radcy prawnego, adwokata, notariusza czy doradcy podatkowego istnieje oprócz nieskazitelnosci charakteru wymóg dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu, zasadne wydaje się podjęcie na nowo dyskusji nad możliwością i koniecznością stawiania tego wymogu także sędziom (kandydatom na urząd sędziego).

Nieskazitelnosc charakteru sędziego

Pojęcie nieskazitelnosci charakteru zostało wprowadzone rozporządzeniem z 1928 r. Jest to przesłanka bardzo niejasna, składająca się z wielu cech i przymiotów, które powinien posiadać kandydat na sędziego.

Zgodnie ze *Słownikiem języka polskiego* charakter to „zespół cech psychicznych względnie stałych, właściwych danemu człowiekowi; o człowieku ze względu na jego cechy psychiczne; zespół cech właściwych danemu przedmiotowi lub zjawisku, odróżniających je od innych przedmiotów i zjawisk tego samego rodzaju; postać literacka wyposażona w bardzo zindywidualizowany zespół cech psychicznych i zewnętrznych”¹⁶. Oczywiście jest, że dla rozstrzygnięcia o tym, że ktoś jest nieskazitelnego charakteru, istotne jest to pierwsze znaczenie, odnoszące się do sfery psychologicznej. Nawiązuje ono między innymi do filozofii E. Kanta, zgodnie z którą każda osoba jest bytem organizującym siebie i rozwija się poprzez swoje własne działanie. Oznacza to, że człowiek posiada pewne wrodzone zdolności, które mają wpływ na rodzaj jego doświadczeń i określają jego przyszły rozwój (por. Zamiara, 1988, s. 41). Charakter definiowany jest także jako „ogół tendencji fizjologicznych i psychicznych (w tym emocjonalnych), które kierują reakcjami człowieka wobec innych oraz zjawisk życia codziennego. To zespół cech psychicznych zwanych nastawieniami czynnościowymi, w których wyraża się stosunek jednostki do rzeczywistości, tj. do ludzi, do pracy, do dóbr materialnych, jak i do samej siebie. Te ustosunkowania stanowią system standardów, którymi kieruje się jednostka w działaniu” (Strelau i in., 1976, s. 469). W psychologii bardzo często charakter bywa utożsamiany z osobowością; z tymi cechami, które związane są z przekonaniami moralnymi. Są to między innymi etyczne i moralne przesłanki naszych zachowań – wszystkie czynniki, które decydują o tym, co uważamy za dobre, a co za złe.

„Nieskazitelnosc” to zgodnie ze słownikiem „niczym nieskażony, niezanieczyszczony; niemający żadnej skazy moralnej”¹⁷. Pojęcie nieskazitelnego charakteru było już przedmiotem licznych prac przed wojną. Upatrywano w nim „konieczności posiadania nieugiętej woli, panowania nad namiętnościami i zdolności krytycznego patrzenia nie tylko na cudze, ale także na własne czyny” (Pietrykowski, 1938, s. 93). Już w okresie międzywojennym podkreślano, że „wysokim uprawnieniom sędziów muszą odpowiadać nie mniejsze wy-

magania co do poziomu pełnienia obowiązków służbowych w kierunku najdalej idącej ustawowej i rzeczywistej odpowiedzialności. Wymagania te powinny objąć także obszerną dziedzinę zachowania się sędziego poza służbą. Utalentowany, kompetentny, gorliwy, a nieskazitelnosc sędzia musi być jednocześnie w życiu prywatnym, rodzinnym, domowym – czysty, bez zarzutu, bez pozorów nawet jakichkolwiek braków w tym względzie. Jak najmniej nałogów życiowych, bo posiadanie ich znamionuje człowieka słabego, a niezawisły sędzia musi być silny, mocny duchowo” (Fleszyński, 1937, s. 373).

Także sądy poczyniły w tej mierze wiele ustaleń jak choćby to, że „nieskazitelnosc charakteru to nie tylko kwestia niekaralności czy niepopelnienia przestępstwa, i nie tylko ocena danej osoby w kategorii prawnej, lecz przede wszystkim jest to sfera etyczno-moralna”¹⁸. Ugruntowana jest też dużo szersza definicja, która nakazuje zwrot nieskazitelnosci charakteru rozumieć jako „całokształt cech indywidualnych, zdarzeń i okoliczności składających się na wizerunek notariusza jako osoby zaufania publicznego (...) Nie bez znaczenia dla ukazania tego wizerunku są fakty i zdarzenia ze sfery życia pozazawodowego, które podważałyby pozytywną ocenę postawy moralno-etycznej, naganne z punktu widzenia opinii publicznej, zasługujące na powszechne potępienie, uznane jako uchybienie godności nie zawsze skutkujące odpowiedzialnością dyscyplinarną, przy czym koniecznym jest przeprowadzenie linii demarkacyjnej pomiędzy sferą życia prywatnego i rodzinnego z życiem osobistym podlegającej ochronie, zgodnie z art. 47 Konstytucji RP¹⁹, a niewłaściwym zachowaniem i postawą względem innych osób świadczących o lekceważeniu norm moralnych i społecznych oraz zasad współżycia społecznego”²⁰. Sąd administracyjny wskazuje konieczność każdorazowego uwzględniania wszystkich czynności składających się na sferę faktów, podlegających ocenie społecznej. Oceniając nieskazitelnosc charakteru, należy zatem dokonywać tego w bardzo długiej perspektywie czasu²¹.

Sąd Najwyższy wyraził zasługujący na aprobatę pogląd, że przez osoby nieskazitelnego charakteru rozumieć należy osoby nie tylko niekarane za czyny hańbiące lub antyspołeczne, lecz posiadające ponadto kwalifikacje etyczne nieprzeciętne, bo niedopuszczające skazy, nawet takiej, którą ogół zwykł traktować pobłażliwie²².

Jaki zatem powinien być wzorzec sędziego o nieskazitelnym charakterze? W literaturze twierdzi się, że „kandydat na sędziego powinien być uczciwy, pracowity, nieposzlakowany, zrównoważony, sumienny, odważny, cierpliwy, o wysokiej kulturze osobistej, bystry, uprzejmy, samokrytyczny, otwarty intelektualnie oraz obdarzony wewnętrznym poczuciem niezależności. Powinien jasno wyrażać swoje myśli, rozumować dyskursywnie, dobrze pisać, być wrażliwy, ale zarazem surowy i rygorystyczny w stosowaniu przepisów procesowych, oraz mieć wysokie poczucie sprawiedliwości i słuszności, z jednoczesną skłonnością do rozumnego kompromisu” (Ereciński i in., 2002, s. 167)²³.

W. J. Katner twierdzi, że „o powołaniu do służby sędziowskiej decydują również cechy charakteru, które poza wskazanym już wcześniej oddaniem się tej służbie oznaczają,

ogólnie sprawę ujmując – nieskazitelnosc, czyli bezstronność, uczciwość, mądrą bezkompromisowość, życzliwość dla drugiego człowieka i umiejętność wysłuchania racji osób stających przed sądem, empatię wyrażającą się próbą wyobrażenia sobie przez sędziego, jak sam zachowałby się, będąc po jednej i drugiej stronie sporu, co jest szczególnie istotne w procesach cywilnych, wreszcie – mądrość życiową i cierpliwość. Za oczywiste poczytać należy uznawanie przez sędziego i przestrzeganie praw drugiego człowieka w zakresie jego tzw. praw podstawowych, szerzej już tego w tym miejscu nie rozwijając” (Katner, 2020, s. 156).

Rozumienie rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu sędziego

Nie jest tak, że nieskazitelnosc charakteru mieści w sobie treść zwrotu „daje rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu” (Laskowski, 2019, s. 117). Rękojmia to gwarancja i prognoza dotycząca prawidłowego wykonywania zawodu sędziego dokonywana w wyniku oceny wymogów stawianych kandydatowi na urząd sędziego. Rękojmia to drugi i niezbędny warunek składający się na wizerunek osoby sędziego, odnoszący się do sfery zawodowej i prywatnej, do poziomu odpowiadającego ocenom moralnym i etycznym w dłuższym czasie. Brak rękojmi stanowi implikację braku nieskazitelnosci i z tego względu brak rękojmi nie może stanowić samodzielnej przesłanki wydalenia z zawodu (Stankiewicz, 2023, s. 141 i n.). Skoro mowa jest o wizerunku dotyczącym sfery zawodowej i osobistej, to nie może być tak, że ocenie poddamy tylko wizerunek osoby w sferze etyczno-moralnej. Nie można też uznawać, że wykroczenie polegające na naruszeniu przepisów o ruchu drogowym będzie dyskwalifikowało kandydata na sędziego z uwagi na brak nieskazitelnego charakteru i brak rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu, podczas gdy taki sam czyn popełniony przez sędziego, podlegający co do zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej, prawie nigdy nie wywołuje żadnych negatywnych konsekwencji (Laskowski, 2008, s. 63 i n.). Podwójne standardy są w tej kwestii niedopuszczalne. Przydatność do zawodu wymaga odniesienia się do sfery zawodowej i kultury wykonywania zawodu. Wymagania stawiane kandydatom na urząd sędziego powinny być wysokie z tego względu, że autorytet sędziego i godność jego urzędu dają jednostce pewność, że jej sprawa zostanie rozpoznana w sposób rzetelny, bez żadnych nacisków i wpływów z zewnątrz.

Ocena nieskazitelnosci charakteru

Czy oceniając kandydata na sędziego na podstawie przepisów ustawy p.u.s.p. i na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.07.2019 r. w sprawie oceny kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie²⁴, jesteśmy w stanie dostrzec wymienione powyżej cechy? W mojej ocenie nie, gdyż główny nacisk kładzie się na ocenę dotych-

czasowej pracy kandydata na sędziego. Często umyka nam ocena postawy etycznej, jaką reprezentuje kandydat na sędziego czy sędzia wykonujący swoje obowiązki po określonym czasie wykonywania zawodu.

Ocena kandydata na sędziego ogranicza się w zasadzie do danych dotyczących przebiegu pracy zawodowej, statystyk, wskaźników stabilności orzeczeń, i dodatkowo dokumentów dotyczących niekaralności, wywiadu środowiskowego i stanu zdrowia²⁵. Gdzie zatem szukać informacji m.in. o „cierpliwości, życzliwości czy mądrej bezkompromisowości”?²⁶ Tego z akt spraw poddanych kontroli sędziego wizytatora się nie dowiemy. Nie będziemy też wiedzieć, czy wybór zawodu sędziego to misja, czy konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego, jak twierdzi W. J. Katner (2020, s. 156).

Szkolenia z zakresu etyki dedykowane asesorum i nowym sędziom powiązane są z zajęciami z komunikacji, autoprezentacji, zarządzania referatem, sporządzania orzeczeń i taktyki przesłuchań²⁷. Etyka stanowi jedynie element tego szkolenia i to poboczny. Znajomość ujednoliconego Zbioru zasad etyki zawodowej sędziów, uchwalonego uchwałą nr 25/2017 Krajowej Rady Sądownictwa z 13.01.2017 r.²⁸, może być przedmiotem oceny wiedzy kandydata, a nie jego postawy etyczno-moralnej. Przykłady znajdujące się stronie internetowej Krajowej Rady Sądownictwa ograniczające się do czterech stanów faktycznych są niewystarczające i nie dają pełnego obrazu zachowań stanowiących przejaw czynów mogących podlegać ocenie sądów dyscyplinarnych²⁹. Wokół idei zmiany kodeksu etyki zawodowej sędziów toczyło się wiele dyskusji. Żadne z propozycji dotyczących ujęcia w kodeksie: 1) postaw zgodnych z zasadą demokratycznego państwa prawnego, 2) przestrzegania zasad uczciwego postępowania sądowego 3) wyrokowania 4) samorządu sędziowskiego, 5) kontaktów służbowych i koleżeńskich, oraz 6) działalności publicznej nie przyniosły rezultatów (Kubiak, 1995, s. 77 i n.; Korzeniewska-Lasota, 2017, s. 265 i n.).

Dla porównania w systemie francuskim (nie wspominając już o systemie amerykańskim) kodeksy etyki zawodowej sędziów są bardzo rozbudowane i zróżnicowane, dostosowane do rodzajów spraw prowadzonych przez sady powszechne (karne, cywilne, rodzinne i administracyjne)³⁰, a informacje o przewinieniach są dostępne i podlegają ciągłym analizom badaczy w celu udoskonalania zasad deontycznych (Alt & Le Theule, 2011, s. 137 i n.). Wychodząc naprzeciw wyzwaniom, Najwyższa Rada Sądownicza we Francji zobowiązana do opracowania i publikacji kompendium obowiązków deontologicznych sędziów, powołała też 1.06.2016 r. Służbę Wsparcia i Monitoringu Etyki. Służba ta odpowiada za świadczenie sędziom konkretnej pomocy w formie dyżuru na wezwanie, umożliwiając korzystanie z szybkich i odpowiednich informacji na pytania oraz aktualizuje wspomniane kompendium³¹. W Polsce kodeks etyki sędziów jest szczątkowy. Większość sędziów nie zna też Zasad ani Komentarza do Zasad z Bangalore dotyczących zachowania sędziów³². Ograniczenia osobiste dotyczące sędziów, obowiązujące zasady uczciwości, godności i honoru, poczucie obowiązku oraz przestrzeganie dobrych obyczajów, jak wpisano w polskim kodeksie etyki, mogą być różnie rozumiane. Wo-

bec ich nadmiernej ogólności trudno uznać je za wystarczającą gwarancję postrzegania sędziego jako osoby nieskazitelnej, niezależnej i niezawisłej.

Mogłoby się wydawać, że charakter sędziego, można by ustalić w wyniku badań prowadzonych na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19.09.2014 r. w sprawie badań lekarskich i psychologicznych kandydatów do objęcia urzędu sędziego³³. Nic bardziej mylnego. Od psychologa wymaga się jedynie wydania zaświadczenia o braku przeciwwskazań do wykonywania zawodu. Badania, choć powinny obejmować wywiad i obserwację kandydata, sprowadzają się do wypełnienia setek pytań testowych i po kilkunastu minutach opuszcza się gabinet z zaświadczeniem³⁴. Skoro nieskazitelną sprowadziliśmy do cech charakteru, to obowiązkiem psychologa powinno być opisanie m.in. cech osobowości, kompetencji społecznych, zachowania kandydata w sytuacji, w której ma do rozstrzygnięcia problem natury moralnej, szybkość czy trafność reakcji. Badanie „przez testy” bez przeprowadzenia jakiegokolwiek rozmowy nie może być podstawą oceny kandydata na urząd sędziego.

W ostatnich czasach wiele mówi się także o odwadze sędziowskiej (Zajadło, 2019). Odwaga, godność, honor to wielkie słowa. Na stronie ministerstwa sprawiedliwości we Francji wymieniono pięć największych postaci, które broniąc godności urzędu sędziego, przeciwstawiły się temu, co niedopuszczalne. Są to: Jeanne Chauvin – pierwsza kobieta, która dołączyła do grona sędziów, Pierre Masse zniesławiany za pochodzenie żydowskie, Gisele Halimi broniąca praw kobiet oraz Robert Badinter prowadzący kampanię przeciwko karze śmierci³⁵. Sędziowska odwaga może mieć różny wymiar. L. Martineau, wygłaszając referat o odwadze sędziowskiej na dorocznym zgromadzeniu Sądu Najwyższego Nowej Szkocji i Sądu Apelacyjnego³⁶, powiedział, że „Nie-

zawisłość sędziowska jest kamieniem węgielnym praworządności i opiera się na zaangażowaniu uczzonego sędziego w postępowanie właściwe. Innymi słowy, odważni sędziowie sumiennie stosują obowiązujące prawo, tak jak rozumieją jego prawdziwy przedmiot lub zakres, i nie zwracają uwagi na popularność swoich orzeczeń wśród współczesnych i ogółu społeczeństwa”. Dodał też, że „Rzeczywiście siła wymiaru sprawiedliwości jako instytucji nie sięga dalej niż pragnienie sędziów, aby chronić się przed tymi, którzy próbują przekształcić ich w marionetki i pociągać za sznurki, lub w owce, aby zaprowadzić je tam, gdzie chcą”. W mojej ocenie można być silnym w czasach trudnych, działając zgodnie ze swoim sumieniem i literą prawa, wyjaśniając swoje stanowisko w zdaniu odrębnym, przedstawiając w publikacjach swoje poglądy, nie kwestionując powołań innych sędziów czy nie unikając orzekania. Manifestowanie poczucia siły, odwagi i niezależności nie może oznaczać wspierania określonej grupy politycznej w celu uzyskania jakiegokolwiek korzyści.

Podsumowanie

Na zakończenie posłużę się maksymą: „Mimo, iż ludzie chlubią się swymi wielkimi czynami, są one często nie wynikiem wielkiego zamiaru, ale przypadku” (Rochefoucauld, 1925). Jeżeli oczekujemy czynów gwarantujących godność sprawowania urzędu sędziego, konieczna jest m.in. zmiana kodeksu etyki zawodowej, zmiana w sposobie przeprowadzania badań psychologicznych kandydatów na sędziów oraz ograniczenie aktywności sędziów w sferze politycznej, bo każda władza (nawet ta demokratyczna) może sprawić, że sędzia może stać się marionetką.

Przypisy/Notes

¹ W publicznym prawie gospodarczym rękojmia jest przedmiotem badań w dwóch aspektach – wykonywania działalności gospodarczej oraz prawidłowego wykonywania zawodu. Szerzej zob. Trela, 2013, s. 85.

² *Słownik języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego* (red.). <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/rekojmia;5490144.html>

³ Ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. nr 19, poz. 145 – tekst pierwotny).

⁴ Ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. nr 16, poz. 124 ze zm.). W ustawie z 4.05.1938 r. – Prawo o ustroju adwokatury ustawodawca także odwoływał się do rękojmii zachowania godności stanu adwokackiego (art. 57(1)b).

⁵ W ustawie z 6.07.1982 r. o radcach prawnych ustawodawca początkowo używał sformułowania „rękojmia należytego wykonywania zawodu”, a obecnie: „rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu”.

⁶ T.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 334.

⁷ Dz.U. poz. 1397.

⁸ Dz.U. 1928, nr 12, poz. 93.

⁹ Dz.U. 1967, nr 13, poz. 55.

¹⁰ Dz.U. nr 31, poz. 138.

¹¹ Ustawa z 28.01.2016 r. Prawo o prokuraturze, t.j. Dz.U. 2024, poz. 390.

¹² Dz.U. nr 4, poz. 33.

¹³ T.j. Dz.U. 1950, nr 39, poz. 360.

¹⁴ Dz.U. 1989, nr 73, poz. 436 (uchylono art. 52 pkt 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych).

¹⁵ Zob. Pismo z dnia 8.02.1981 r. KKK NSZZ „S” PWS do Ministra Sprawiedliwości, AAN, 285 MS, sygn. 7/274, k. 205–209.

¹⁶ <https://sjp.pwn.pl/sjp/charakter;2447806.html>

¹⁷ <https://sjp.pwn.pl/slowniki/nieskazitelno%C5%9B%C4%87>

¹⁸ Wyrok NSA z 10.10.1986 r. sygn. akt IV SA 79/86.

¹⁹ Ustawa z 2.04.1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.

²⁰ Wyrok NSA z 1.08.2023 r., sygn. akt. II GSK 2690/21, i wskazane tam orzeczenia. <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/1C9AAD29D7>

²¹ Por. wyrok NSA z 5.04.2001 r., o sygn. akt II SA 725/00.

²² Por. wyrok Sądu Najwyższego z 18.01.1933 r., o sygn. akt II K. Adw. 7/32, *Czasopismo adwokatów polskich dla województw zachodnich*, 1933, nr 3–4.

²³ S. Dąbrowski i A. Łazarska (2013, s. 281) wymieniają takie cechy jak: uczciwość, pracowitość, zrównoważenie, sumienność, odwaga, cierpliwość, wysoka kultura osobista, bystrość, uprzejmość, samokrytycyzm, otwartość intelektualna, wewnętrzne poczucie niezależności, umiejętność jasnego wyrażania swoich myśli oraz dyskursywnego rozmawiania. Sędzia powinien też być też wrażliwy, mieć poczucie sprawiedliwości i słuszności z jednoczesną skłonnością do rozumnego kompromisu; ma się wykazywać surowością i rygoryzmem w stosowaniu przepisów procesowych. Zob. Bodio, 2013, s. 7 i n.

²⁴ Dz.U. poz. 1397.

²⁵ Wiele do życzenia pozostawiają badania psychologiczne kandydatów ograniczające się z reguły do wypełniania testów bez przeprowadzenia rozmowy.

²⁶ Nie w każdym przypadku możliwe jest zapoznanie się z nagraniem z sali sądowej, a tym bardziej z sekretariatów, i relacjami sędziów z pracownikami sądów.

²⁷ https://www.kssip.gov.pl/sites/default/files/harmonogram_dzialalnosci_szkoleniowej_na_2024.pdf

²⁸ <https://www.krs.pl/pl/o-radzie/zbior-zasad-etyki-zawodowej-sedziow/591-uchwala-nr-25-2017-krajowej-rady-sadownictwa-z-dnia-13-stycznia-2017-r.html>

²⁹ <https://www.krs.pl/pl/o-radzie/zbior-zasad-etyki-zawodowej-sedziow.html>

³⁰ Zob. np. https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/A62EBC0F-D534-438F-A128-D3AC4CFDD644/140142/ICCBD020105_Fr.pdf

³¹ *Service d'aide et de Veille Déontologique*.

³² *Commentary on Te Bangalore Principles of Judicial Conduct*, September 2007, United Nations Ofce on Drugs and Crime.

³³ T.j. Dz.U. 2018, nr 619.

³⁴ Doświadczenia własne.

³⁵ <https://www.justice.gouv.fr/justice-france/histoire-patrimoine/lhistoire-justice/cinq-grandes-figures-xixe-xxe-siecles>

³⁶ <https://www.fct-cf.gc.ca/fr/pages/medias/discours/discours-sur-le-courage-judiciaire-prononce-lors-de-lassemblee-annuelle-conjointe-de-la-cour-supreme-et-de-la-cour-dappel-de-la-nouvelle-ecosse>

Bibliografia/References

Alt, E., & Le Theule, M.-A. (2011). La justice aux prises avec l'éthique et la performance. *Pyramides*, (9).

Bodio, J. (2013). „Nieskazitelność charakteru” jako kwalifikacja zawodowa sędziego (wpływająca na jego wizerunek). *Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury*, (4).

Dąbrowski, S., & Łazarska A. (2013). Dział II. Sędziowie. W: A. Górski (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*. Lex.

Ereciński, T., Gudowski, J., & Iwulski, J. (2002). *Komentarz do prawa o ustroju sądów powszechnych i ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa*. LexisNexis.

Fleszyński, K. (1937). Czego oczekuje sądownictwo? *Głos Sądownictwa*, (5).

Grat, S. (2008). Uchwalenie dekretu z 22 stycznia 1946 r. o wyjątkowym dopuszczeniu do obejmowania stanowisk sędziowskich, prokuratorskich i notarialnych oraz do wpisywania na listę adwokatów. *Miscellanea Historico-Iuridica*, VI.

Katner, J. W. (2020). Sędzia – zawód i powołanie, kilka refleksji na tle współczesnego prawa i jego praktyki. *Iustitia*, 3(41).

Korzeniewska-Lasota, A. (2017). Z polskich prac nad kodyfikacją zasad etyki sędziowskiej. *Studia Warmińskie*, (54).

Kubiak, J. R. (1995). Wokół idei kodeksu etyki zawodowej sędziów. *Palestra*, (3–4).

Laskowski, M. (2008). Ustawowe pojęcie „nieskazitelności charakteru”. *Prokuratura i Prawo*, (6).

Laskowski, M. (2019). *Uchybienie godności urzędu sędziego jako podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej*. Wolters Kluwer.

Niewiński, K. (2016). *PZPR a sądownictwo w latach 1980–1985. Próby powstrzymania „solidarnościowej” rewolucji* [praca doktorska, Uniwersytet w Białymstoku]. <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/5435/1/PZPR%20a%20S%C4%85downictwo%20w%20latach%201980-1985.%20Pr%C3%B3by%20powstrzymania%20solidarno%C5%9Bciowej%20rewolucji.pdf>

Pietrykowski, T. (1938). Kwalifikacje fizyczne i moralne sędziego. *Głos Sądownictwa*, (2).

de la Rochefoucauld, F. (1925). *Maksymy i rozważania moralne*.

Stankiewicz, R. (2023). Glosa do wyroku NSA z dnia 8 grudnia 2022 r., sygn. II GSK 1225/19. *Radca Prawny. Zeszyty Naukowe*, (3/36).

Stober, R. (2013). *Prawo administracyjne gospodarcze*. Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji UW.

Strelau, J., Jurkowski, A., & Putkiewicz, Z. (1976). *Podstawy psychologii dla nauczycieli*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Trela, A. (2013). Rękopis prawidłowego wykonywania działalności koncesjonowanej – zarys problematyki. *Studia Prawa Publicznego*, (4).

Wojciechowski, B. (2012). W: L. Leszczyński, M. Zirk-Sadowski, & B. Wojciechowski, *Wykłady w prawie administracyjnym. System Prawa Administracyjnego*. Tom 4. C.H.Beck.

Zajadło, J. (2018). Sędziowska odwaga – notka filozofa prawa. *Iustitia*, (4). <https://www.kwartalnikiustitia.pl/sedziowska-odwaga-notka-filozofa-prawa,10196/4>

Zamiara, K. (1988). Formalne cechy rozwoju w różnych ujęciach modelowych. W: M. Tyszkowa (red.), *Rozwój psychiczny człowieka w ciągu życia*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Akty prawne/Legal acts

Dekret z 22.01.1946 r. o wyjątkowym dopuszczeniu do obejmowania stanowisk sędziowskich, prokuratorskich i notarialnych oraz do wpisywania na listę adwokatów, Dz.U. nr 4, poz. 33.

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19.09.2014 r. w sprawie badań lekarskich i psychologicznych kandydatów do objęcia urzędu sędziego, t.j. Dz.U. 2018, nr 619.

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.07.2019 r. w sprawie oceny kwalifikacji kandydata na wolne stanowisko sędziowskie, Dz.U. poz. 1397.

Rozporządzenie Rezydenta Rzeczypospolitej Prawo o ustroju sądów powszechnych z 6.02.1928 r., Dz.U. 1928, nr 12, poz. 93.

Ustawa z 16.04.1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. 1967 nr 13, poz. 55.

Ustawa z 26.05.1982 r. Prawo o adwokaturze, Dz.U. nr 16, poz. 124.

Ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych, Dz.U. nr 19, poz. 145.

Ustawa z 20.06.1985 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. nr 31, poz. 138.

Ustawa z 20.12.1989 r. o zmianie ustaw – Prawo o ustroju sądów powszechnych, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, o Trybunale Konstytucyjnym, o ustroju sądów wojskowych i Prawo o notariacie, Dz.U. 1989, nr 73, poz. 436.

Ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 334.

Ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze, t.j. Dz.U. 2024, poz. 390.

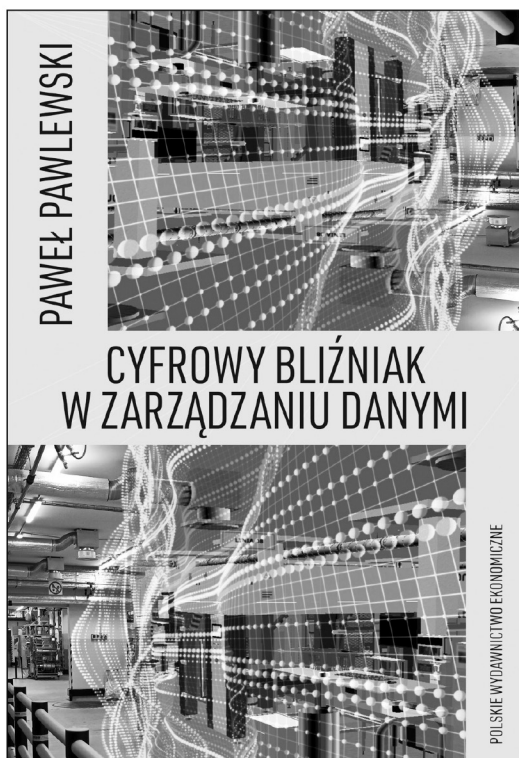
Dr Anna Trela

Polska prawniczka, specjalistka z zakresu publicznego prawa gospodarczego, adiunkt w Zakładzie Publicznego Prawa Gospodarczego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W 2001 r. uzyskała stopień doktora nauk prawnych. Obecnie pełni funkcję kierownika Studiów Prawo tryb stacjonarny na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Ukończyła aplikację sądową w 1999 r., a obecnie jest radcą prawnym przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Poznaniu.

Dr Anna Trela

Polish lawyer, specialist in public economic law, assistant professor at the Department of Public Economic Law at the Faculty of Law and Administration of the Adam Mickiewicz University in Poznań. In 2001, she obtained a doctorate in law. Currently, he is the Head of Full-time Law Studies at the Faculty of Law and Administration of the A. Mickiewicz University. She completed her judicial training in 1999 and is currently a legal advisor at the District Chamber of Legal Advisors in Poznań.

ZAPOWIEDŹ

PAWEŁ PAWLEWSKI

CYFROWY BLIŹNIAK W ZARZĄDZANIU DANYMI

Książka jest podsumowaniem badań i doświadczeń autora z ostatnich kilkunastu lat w obszarze modelowania i symulacji procesów wytwarzania i inżynierii logistyki. Celem działań naukowych i praktycznych autora jest zbudowanie takiego podejścia, aby wychodząc od tego, co się dzieje w fabryce, umożliwić budowanie modeli symulacyjnych fabryk w taki sam sposób, jak budowane są (projektowane i wdrażane) procesy w fabrykach rzeczywistych. Zburzyłoby to istniejące w tej chwili bariery we wdrażaniu technologii symulacyjnych w praktyce działania fabryk, dając inżynierom produkcji i logistykom narzędzia,

które są dla nich jasne i zrozumiałe, a przede wszystkim potrzebne. Jednocześnie podejście takie wymaga wiedzy o zasobach fabryki, o procesach, o sytuacjach, w których są podejmowane decyzje, o logice podejmowania decyzji, jej skutkach wyrażających się wynikami działania fabryki. To wszystko powoduje, że przestaje się mówić jedynie o modelowaniu symulacyjnym, pomagającym rozwiązać pojawiający się problem, a zaczyna się rozważać obszar dużo szerszy, który w tej chwili oznaczany jest pojęciem cyfrowego bliźniaka fabryki.